Міністерство освіти і науки України
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове товариство студентів та аспірантів Навчально-наукового інституту міжнародних відносин, історії та філософії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
Студентський парламент Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД СРСР: ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської студентської наукової конференції з міжнародною участю, присвяченої 31-річниці розпаду Радянського Союзу та 100-річчю підписання договору щодо утворення СРСР

20 травня 2022 р.
м. Черкаси

УДК 94(477+57)
Зв 42

Редакційна рада: д. е. н., проф. О. В. Черевко (голова); д. і. н., проф. С. В. Корновенко (заст. голови); д. і. н., проф. Н. І. Земзюліна; к. і. н., доц. А. П. Іржавська; к. і. н., доц. В. О. Кірєєва; д. ф. н., проф. О. В. Марченко; д. і. н., проф. В. В. Масненко; д. і. н., проф. А. Г. Морозов, к. і. н., доц. Т. В. Терещенко (відп. ред.).

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин, історії та філософії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 6 від 24 травня 2022 року)

Звільнення від СРСР: історія і сьогодення : зб. матер. Всеукр. студ. наук. конф., з міжнародною участю, присвяченої 31-річниці розпаду Радянського Союзу та 100-річчю підписання договору щодо утворення СРСР, 20 травня. 2022 р. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2022. 137 с.

У збірнику вміщено тези та повідомлення за матеріалами Всеукраїнської студентської наукової конференції з міжнародною участю (20 травня 2022 р., м. Черкаси), присвяченої 31-річниці розпаду Радянського Союзу та 100-річчю підписання договору щодо утворення СРСР.

Для науковців, студентів, учителів та широкого кола читачів, які цікавляться історією.

УДК 94(477+57)
Зв 42

©Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2022
©Автори матеріалів, 2022

ЗМІСТ

Матеріали пленарного засідання

Боднарчук О. Г.
Історична реальність та причини процесу «радянізації» заходу України.....8

Присяжнюк Ю. П.
Постсовєтські рецидиви в Україні за каденції президента В. Януковича.....12

Todorova A. I.,
Todorov I. Y.
Russian invasion and world musik community.....16

Матеріали секційних засідань

Переосмислення причин та історичної реальності утворення СРСР

Бойда А. В.
Галичани як учасники створення СРСР в 1920–1937 рр.....20

Ковтун Л. А.
Історичні реалії створення СРСР.....24

Лісненко Д. А.,
Грибенко О. М.
Розбудова вищих органів влади 1918–1923 рр. за конституційними актами УСРР: історичний аспект.....27

Школяренко Є. А.
Основні засади утворення СРСР.....31

Дезінтеграційні події в радянських республіках в останні роки існування СРСР. Історична неминучість краху Радянського Союзу

Бреславець В. В.
Історична неминучість краху Радянського Союзу.....34

Бурмінова М. В.
Україна в період дезінтеграції СРСР.....37

Горулько Л. І.
Розпад Радянського Союзу: закономірність чи випадковість.....40

Калюжна А. О.
Політична дезінтеграція СРСР.....43

Кудельська А. О.
Історична неминучість краху Радянського Союзу.
Наслідки розпаду СРСР.....47

Ломакіна Д. С.,
Сидоренко О. М.
Історична неминучість краху Радянського Союзу.....50

Мандрика В. Ю.
Причини розпаду СРСР: помилковість рішень.....54

Наконечний І. В.
Історична неминучість розпаду СРСР.....58

Овдій С. М.
Розпад СРСР: історична закономірність чи геополітична катастрофа.....60

Осташевська М. А.
Розпад СРСР і крах комуністичної ідеології.....63

Парфентьєв В. В.
Кримінально-правова діяльність правоохоронних органів України.....66

Пенська А. О.
Історична неминучість краху радянського союзу: наслідки розпаду СРСР.....69

Плешкун Д. Р.
Сучасний погляд на причини розпаду Радянського Союзу.....72

Суспільно-демократичні і національні рухи 1989–1991 рр. Литви, Латвії, Естонії, Грузії, України як каталізатор здобуття суверенітету і незалежності

Зайчук Л. М.,
Куріло Т. О.
Литва та України – шлях до незалежності.....75

Іваніцький В. М.,
Підгородецький В. О.
Дерадянізація українського законодавства.....80

Мазур Т. Є.
Цивільне право України на шляху до остаточного викорінення залишків СРСР.....83

Назаренко Ю. С.
Україна після розпаду СРСР: проблема модернізації пострадянського суспільства.....85

Рягузов Є. В.
Прощання з імперією: мовний аспект.....89

Трохлюк Л. С.
Роль України у неминучості краху Радянського Союзу.....92

Федан Л. О.
Вирішальна роль України у розпаді СРСР.....95

Цап Т. С.
Комуніст – борець за українську незалежність.....98

Чорноіван Я. С.,
Від радянської концепції цивільного права
до сучасного цивільного права України.....100

Щербань К. С.
Міжнародні наслідки розпаду СРСР та утворення
нових незалежних держав.....104

Неоімперські тенденції в політиці сучасної Російської федерації і їх загроза для міжнародного мира і безпеки

Дегтяр А. М.
Чинники конфліктогенності та передумови виникнення
та ескалації конфліктів на пострадянському
просторі у 90-х роках XX століття.....108

Звягінцев Є. В.
Неоімперські тенденції в політиці сучасної Російської
федерації і їх загроза для міжнародного миру і безпеки.....112

Лук'яниця В. В.
Декомунізація та дерусифікація в топоніміці й культурі:
історична необхідність.....116

Морозова П. І.
Імперська ідеологія у політиці Російської Федерації.....120

Осадча А. В.
«Заморожені» конфлікти на пострадянському просторі
як виклик європейській безпеці.....123

Ромаш Д. В.
Гібридна війна Росії та її загрози для Європи.....126

Чистякова К. В.
Неоімперська політика сучасної Російської Федерації.....129

Довідка про авторів.....131

В. М. Іваніцький
В. О. Підгородецький

ДЕРАДЯНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Ні для кого не секрет, а точніше, з історії відомо, що своє існування країна СРСР почала від 30 грудня 1922 р. З того часу Україна під назвою Українська Радянська Соціалістична Республіка почала «один» шлях державності з іншими схожими за своєю долею країнами. На чолі стояла жорстока, радянська Російська РФСР.

Як це годиться для держави, у 1924 р. було прийнято першу Конституцію СРСР, на основі якої було прийнято окрему Конституцію УСРР 1929 р. Керівництво держави змінювалось, змінювались і закони. Вже у 1936 р. була прийнята «сталінська» Конституція, на основі якої було прийнято Конституцію УСРР 1937 р. Остання Конституція СРСР була прийнята за часів «панування» Леоніда Брежнєва у 1977 р. і відповідно у 1978 р. була прийняла остання Конституція УСРР. Спостерігалось, що ніякої автономії України у складі СРСР не було, все робить лише за згодою, а зазвичай вказівкою керівництва, що сиділо у Москві.

Після розпаду СРСР, Україна, як і більшість держав, що входили до складу «великої» країни, почали проголошувати незалежність. Вищий нормативний акт – Конституція України був прийнятий 28 червня 1996 р. Верховною Радою. Проте, значна частина законів і інших нормативних та підзаконних актів були взяті чи укладені на основі радянської нормотворчості.

Лише нещодавно, а саме 6 травня 2022 р. президент Володимир Зеленський підписав законопроєкт «Про дерадянізацію законодавства України», який парламентарі підтримали 21 квітня. Метою є «відрадянщення» законодавчих актів шляхом змін чинних законів і скасування тих, що не застосовуються в Україні. Планується також замінити радянську термінологію, розробити проєкти Житлового кодексу, Трудового кодексу та Адміністративного деліктного кодексу України.

Як пишуть автори законопроекту, акти, які зберігають свою чинність, проте нічого не врегульовують, лише засмічують національне законодавство.

Відповідно до підписаного законопроекту, планується скасування понад тисячі актів законодавчих органів СРСР та УРСР,

а також визначення понад 5 тисяч актів СРСР і УРСР такими, що не застосовуються на території України. Також наголошується, що застосування деяких документів «є неможливим, непотрібним та має вплив, що дезорієнтує».

Дерадянізація – процес оновлення, звільнення. Ідеологія і політичний курс держави на остаточне звільнення від залишків практики життєдіяльності СРСР із політичної, ідеологічної, культурної та інших сфер життя пострадянських держав; процес позбавлення від проявів «homo sovieticus» («людини радянської»), який розглядається не тільки ментальним, культурним і антропологічним феноменом, абстрактним конструктом, але і реальним продуктом маніпулятивної обробки «радянського людського матеріалу», наслідком діяльності радянського тоталітаризму [1, с. 99].

Задля підготовки українського законодавства до великої дерадянізації законодавства було про проаналізовано більше 15 000 нормативно-правових актів союзу РСР і 7000 Української РСР на предмет виявлення тих, потреба в яких уже давно відпала. Так, абсурдним є те, що, наприклад, на 30-му році незалежності України в нас існує Житловий Кодекс УРСР (1983 р.), згідно з яким ми досі втілюємо в життя ленінські ідеї побудови комуністичного суспільства. А в Кодексі законів про працю (1971 р.) ми декларуємо, що працівники, які звільнені у зв'язку з обранням їх на виборні посади в комсомольських організаціях, можуть мати пільги при поновленні. І таких прикладів можна навести безліч.

За висловом О. Є. Спиридонової, у зв'язку з активною взаємодією права з іншими соціальними інститутами символи «впровадилися» і в правову сферу. Вони зайняли особливе місце в низці соціальних символів. Ця особливість полягає в тому, що юридичні символи покликані служити не стільки цілям пізнання, відбиття дійсності, скільки практичним цілям його регулювання за допомогою впливу на свідомість і волю людей [2, с. 30].

Навіть із прийняття цього законопроекту, ще залишається велика кількість завдань. Одним з яких, є як найшвидша необхідність активізувати процес, який вже стартував, щодо звільнення правничої термінології від російських стандартів в рамках ініціативи Національної комісії зі стандартів державної мови. «Українська юридична термінологія потребує мовної й понятєвої стандартизації в умовах відходу від російського впливу й

потрапляння під європейський вплив», – на цьому наголосили науковці на круглому столі в Укрінформі ще 23 листопада на тему: «Юридична термінологія: проблеми стандартизації», організованого Національною комісією зі стандартів державної мови [3].

Підсумовуючи, можна сказати що, наявність значного масиву актів, які не застосовуються на території України тільки «засмічує» вітчизняне законодавче поле, що власне стає перепоною до ефективного здійснення систематизації та кодифікації українського законодавства, гальмує його адаптацію до законодавства Європейського Союзу, що виступає одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики України. Прийняття Закону відповідатиме цілям європейської інтеграції.

Ініційований Закон є першим на шляху до систематизації, кодифікації та подальшої дерадянізації законодавства Незалежної України.

Проте лише таких дій теж може бути недостатньо. Адже, щоб формувати громадянську позицію, лише зміна старих кодексів не спрацює. Необхідно розробляти освітні проєкти, продовжувати розвивати сучасне українське мистецтво, підтримувати українських виконавців та науковців, які формують ставлення до України міжнародного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гулай В. Десовєтизація. Новітня політична лексика (неологізми, оказіоналізми та інші новотвори) / І. Я. Вдовичин, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий світ. 2000, 2015. 492 с.
2. Спиридонова О. Е. Символ как предмет преступления : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Ярославль, 2018. 30 с.
3. Юридичну термінологію перепишуть «з відходом від російського впливу». Нацкомісія. Судово-юридична газета. 2020. 24 листопада. URL : https://sud.ua/ru/news/publication/185921-yuridichnu-terminologiyu-perepishut-z-vidkhodom-vid-rosiyskogo-vplivu-natskomisiya.

Науковий керівник: Князька Л. А., к. ю. н., доцент кафедри цивільного права та процесу.

ДОВІДКА ПРО АВТОРІВ

БОДНАРЧУК Олег Григорович – доктор юридичних наук, професор кафедри приватного Державного податкового університету, професор.

БОЙДА Андрій Васильович – студент 1 курсу магістратури спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

БРЕСЛАВЕЦЬ Володимир Володимирович – студент 1 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.

БУРМІНОВА Мілана Вадимівна – студентка 1 курсу спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Полтавського державного аграрного університету.

ВІЛЕЦЬКА Наталія Віталіївна – студентка 4 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

ГОЛОБСЬКА Поліна Юріївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.

ГОРУЛЬКО Ліана Ігорівна – студентка 1 курсу спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Полтавського державного аграрного університету.

ГРИБЕНКО Олександр Миколайович – кандидат історичних наук, викладач суспільних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка».

ГУЗЕМА Юлія Віталіївна – студентка 1 курсу спеціальності 081 «Право» Полтавського державного аграрного університету.

ДЕГТЯР Аліна Миколаївна – студентка 3 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

ЗАЙЧУК Лілія Миколаївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.

ЗВЯГІНЦЕВ Євгеній Володимирович – студент 4 курсу спеціальності 032 «Історія та археологія» Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ІВАНІЦЬКИЙ Владислав Миколайович – студент 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету;

КАЛЮЖНА Анна Олегівна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
КНЯЗЬКА Лілія Антонівна – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри цивільного права та процесу Державного податкового університету, доцентка.
КОВТУН Любов Андріївна – студентка 1 курсу спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Полтавського державного аграрного університету.
КУДЕЛЬСЬКА Аліна Олександрівна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
КУЗЮК Даріна Юріївна – студентка 4 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
КУРІЛО Тетяна Олександрівна – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри цивільного права та процесу Державного податкового університету, доцентка.
ЛАГОВСЬКА Наталія Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри кримінального права та кримінології Державного податкового університету, доцентка.
ЛАЗУТО Владислав Олексійович – студент 3 курсу спеціальності 032 «Історія та археологія» Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
ЛІСНЕНКО Дар'я Андріївна – студентка 1 курсу спеціальності 012 «Дошкільна освіта» Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка».
ЛОМАКІНА Дар'я Сергіївна – студентка 4 курсу спеціальності 012 «Дошкільна освіта» Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка».
ЛУК'ЯНИЦЯ Василь Васильович – студент 2 курсу спеціальності 032 «Історія та археологія» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
МАЗУР Тетяна Євгеніївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.

МАНДРИКА Віталій Юрійович – студент 3 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
МАТВІЄНКО Олександра Андріївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
МАТЯШ Ірина Борисівна – докторка історичних наук, директорка Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин, професорка.
МАЩЕНКО Сніжана Іванівна – студентка 4 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
МОРОЗОВА Поліна Ігорівна – студентка 1 курсу спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Полтавського державного аграрного університету.
НАЗАРЕНКО Юлія Сергіївна – студентка 2 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
НАКОНЕЧНИЙ Ігор Владиславович – студентка 1 курсу спеціальності 052 «Політологія» Полтавського державного аграрного університету.
ОВДІЙ Сергій Михайлович – студент 3 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
ОВЧАРЕНКО Олександр Ілліч – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, доцент.
ОПАРІН Ілля Костянтинович – студент 3 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
ОСАДЧА Анастасія Вікторівна – студентка 3 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
ОСТАШЕВСЬКА Маргарита Анатоліївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ОСТЯК Жанна Олександрівна – студентка 1 курсу спеціальності 081 «Право» Полтавського державного аграрного університету.
ПАРФЕНТЬЄВ Владислав Вадимович – студент 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.

ПАРХОМЕНКО Дмитро В'ячеславович – студент 2 курсу, спеціальності 052 «Політологія» Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
ПЕНСЬКА Аліна Олександрівна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ПІДГОРОДЕЦЬКИЙ Валентин Олександрович – студент 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ПЛЕШКУН Дана Романівна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ПОСТОЄНКО Віталіна Сергіївна – студентка 4 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
ПРИСЯЖНЮК Юрій Петрович – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, професор.
РЕМІННА Поліна Олегівна – студентка 1 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
РОМАШ Дарія Володимирівна – студентка 1 курсу спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Полтавського державного аграрного університету.
РЯГУЗОВ Євген В'ячеславович – студент 2 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
СИДОРЕНКО Оксана Миколаївна – викладачка історії, спеціаліст вищої категорії Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка».
СОКОЛОВ Вячеслав Михайлович – студент 4 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
СУХУШИНА Олена Вікторівна – кандидатка історичних наук, доцента кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, доцентка.
ТОДОРОВ Ігор Ярославоич – доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», професор.

ТОДОРОВА Анна Ігорівна – студентка фортепіанного відділення Musikakademie Kassel «Louis Spohr».
ТРОХЛЮК Лілія Сергіївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ФЕДАН Лорина Олександрівна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ФЕДОРЧАТЕНКО Валерія Олександрівна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ЦАП Тетяна Сергіївна – студентка 3 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
ЧЕНЦОВА Євгенія Євгеніївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ЧИСТЯКОВА Катерина Віталіївна – студентка 4 курсу спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
ЧОРНОІВАН Яна Сергіївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ШКОЛЯРЕНКО Євгенія Анатоліївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ШКОЛЯРЕНКО Євгенія Анатоліївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.
ЩЕРБАНЬ Каріна Сергіївна – студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право» Державного податкового університету.

Наукове видання

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД СРСР:
ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

Всеукраїнська студентська наукова конференція з міжнародною участю
(присвячена 31-річниці розпаду Радянського Союзу
та 100-річчю підписання договору щодо утворення СРСР),
20 травня 2022 р., м. Черкаси

ГОЛОВА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ: ректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, д. е. н., проф. Черевко Олександр Володимирович.

ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ: проректор із наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького проф. Корновенко С. В.

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ: проф. Земзюліна Н. І., доц. Гальченко С. І., Дейнека М. О., доц. Захарченко М. В., доц. Кірєєва В. О., Ковальчук Д. В., Маломуж А. В., проф. Марченко О. В., проф. Масненко В. В., проф. Морозов А. Г., Опарін І. К., проф. Присяжнюк Ю. П., доц. Терещенко Т. В., Фечко І. І.

https://drive.google.com/drive/folders/1YsgoARx3cpxeKm7NVyiLfLksZil2BnvP?usp=sharing

https://cdu.edu.ua/news/u-cherkaskomu-natsionalnomu-proishla-studentska-naukova-konferentsiia-zvilnennia-vid-srsr-istoriia-i-sohodennia.html

Комп’ютерний набір та верстка:
Терещенко Т. В.

Умовн. друк. арк. 6,7.